

elhelyezett nyílás, illetve ajtó jellemezte a szepességi boronafalú szénapajtákat is.) Rozsnyó vidékén a fenyődeszka falazattal épült szénatárolók a XIX. század második felében és századunk elején terjedtek el.

A Pelsőc—Kassa (Plešivec—Košice) vonaltól délre van egy átmeneti övezet, amelyben a rakodók valamilyen falazattal épülnek, de ajtónyílásuk a talaj szintjéig ér. A fal anyaga manapság főleg deszka, amit nem függőlegesen, hanem vízszintesen elhelyezve, nagy réseket hagyva szögelnek fel a tartóoszlopokra. Régebben gyakoribb volt a *ravásfal*, a vesszőből fonott fal és a *pacsit*.

A rakodó harmadik formai változata a legigénytelenebb, mert mindössze egy oszlopokra állított nyeregtetőből áll. Legszerényebb megoldás esetén csupán négy lábon álló, de szilárdan rögzített szalmatető. Ez a falazat nélküli rakodó itt-ott Gömörben és Tornában is használatos, de igazában Felső-Borsod és a Cserehát jellegzetes építménye. Déli határa nem vonható meg élesen, de valahol ott lehet, ahol a dombok belesimulnak a tágas folyóvölgyekbe.

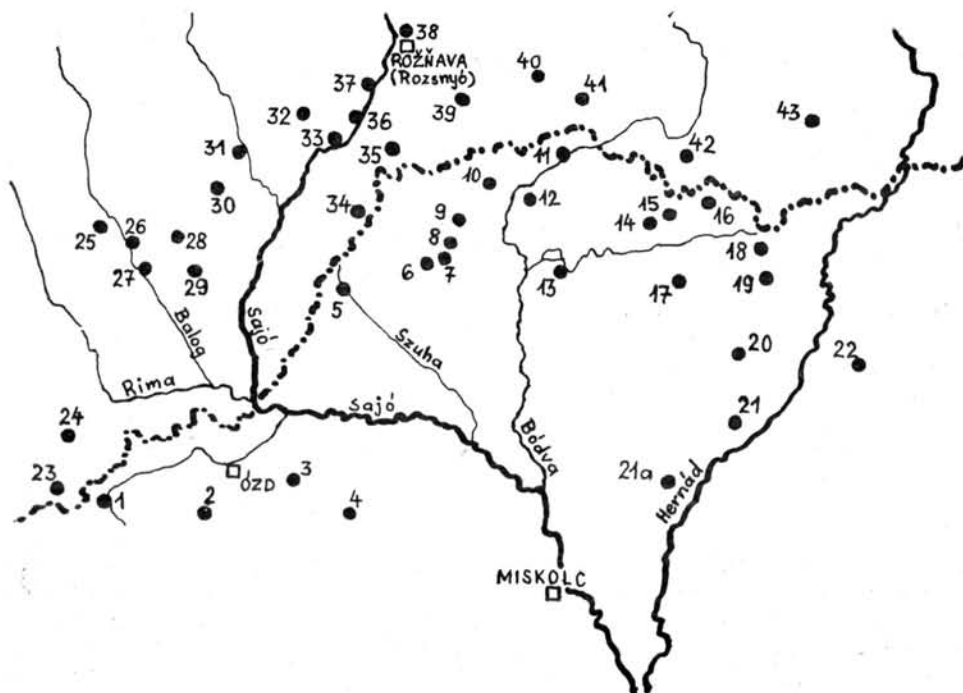
A vizsgált gazdasági épületeket szénatároló rendeltetésük és elnevezésük, a *rakodó* szó fűzi össze. Ez az elnevezés viszonylag nagy területen mutatható ki, mint a közölt térkép is igazolja. Az elnevezésnek ez az egységessége arra enged következtetni, hogy a különböző formájú szénarakodó épületek meglehetősen régi tartozékai Észak-Borsod, Gömör és Abaúj-Torna parasztgazdaságainak. A csűrök mellett vagy helyett — a gazdaság méretétől függően — nemcsak a XIX—XX. században, hanem jóval korábban is szükség volt kisebb tároló építményekre, szénarakodókra. Egyes XVIII. századi inventáriumok, paraszti testamentumok talán a szénarakodókról is megemlékeztek. Bizonyos, hogy az épületek külső képe, anyaga sokat változott az idők folyamán, amint a hagyományos építőanyagokat (pl. zsúp, faszindely stb.) újabbakkal váltották fel.

FARM BUILDINGS IN NORTH-BORSOD AND IN GÖMÖR THE HAY-SHED

(Abstract)

The most important building of the peasant farm in North Hungary is the barn. Its importance has decreased with the mechanisation of threshing, and the place of the "threshing barn" is taken over by the "hay-barn". Beside, or instead of the barns there are roofed edifices in smaller peasant farms in the northern part of Borsod and in the nearby territories of the one-time county of Gömör and Abaúj, to protect the fodder from precipitation. These edifices are called hay-shed (*rakodó*) in the mentioned territories (fig. 14.).

The hay-shed is smaller than the barn, usually consists of one room, the roof rests on wooden pillars. It often has no walls or just partial walls (fig. 1-2). This kind of edifice is unknown west of the Eger-Borsodnádásd line; it can be found eastwards till the valley of the river Hernád. There it meets the territory of the hay-barn called *sopp* or *sopa*. The difference between them lies not only in their names, but also, very strikingly, in the form of the edifice. The ground form of the *sopp* or *sopa* of Zemplén territories is strictly square, the hay-shed is of oblong form. The *sopa* is a higher building often with a pyramidal roof, while the roof of the hay-shed is nearly always gabled.

14. kép. A rakodónak nevezett szénatároló épületek elterjedtsége. 1. Domaháza, 2. Arló, 3. Borsodbóta, 4. Dédestapolcsány, 5. Szuhafej, 6. Égerszög, 7. Terezstenye, 8. Tornakápolna, 9. Szinpetri, 10. Szögliget, 11. Komjáti, 12. Tornaszentandrás, 13. Meszes, 14. Szászfa, 15. Keresztéte, 16. Kány, 17. Gagybátor, 18. Szemere, 19. Füllökércs, 20. Abaujvecser, 21. Ináncs, 21/a. Aszaló, 22. Arka, 23. Péterfala, (Petrovce), 24. Détér (Dechtáre), 25. Pádár (Padarovce), 26. Nagybalog (Vel'ky Blh), 27. Uzapanyt (Uzovská Panica), 28. Felsővály (Vyš. Valice), 29. Alsókálosa (Niž. Kaloša), 30. Lévárt (Štrelnice), 31. Lice (Licince), 32. Páskaháza (Paškovec), 33. Vigtelke (Vidová), 34. Kecő (Kečovo), 35. Szilice (Silica), 36. Szalóc (Slavec), 37. Berzété (Brzotin), 38. Csucsom (Čučma), 39. Hárskút (Lipovnik), 40. Barka (Borka), 41. Szádelő (Zadiel), 42. Jánok (Janik), 43. Nagyida (Vel'ká Ida).

There are three main types of hay-shed in the area shown on the map. They are in zonal distribution. In the north, around Rozsnyó, the Hungarians use hay-granaries similar to those of the Slovaks living in North-Gömör. The characteristic features of these edifices seem to be the walls made of sawn deal and the door placed high up. These hay-sheds are roofed with tile of wood, nowadays also with slate (fig. 8–11). The ground plan is never square, but always oblong.

There is a transitional zone south of the Pelsőc-Kassa (Plesivec-Košice) line, where the hay-sheds have walls and the door is at the ground level. The walls used to be of trimmed plank (*ravásfal*), or it was made of crabsticks and twigs. The roof was stepped thatched (fig. 3 and 5). The walls have mostly been made of sawn wood since the 1920-ies. The planks are nailed on the pillars horizontally leaving gaps between (fig. 6–7). The roof is made of tile, nowadays.

The third formal variety of the hay-shed is the most simple one. It consist of a stable, fastened roof resting on solid wooden pillars, having no wall at all. The gabled roof was earlier covered with thatch, now it is tiled (fig. 1 and 4). Such granaries are to be found in Gömör and Torna as well, but it is characteristic of the Cserhát hill-range in North-Borsod. The southern border of the zone where it can be found cannot exactly be drawn: it ends, possibly, with the hills.

The hay-sheds stand, mostly, in the yard or the garden of the farmers. Sometimes hay is stored on the fields (fig. 8–10). In Szalóc (Slavec) the haystores are equally distributed in groups along the road running through on the field. The first ones were built in 1907. The building was the task of the carpenter. Earlier the hay had been stored on the same place but in stacks. A hay-shed of average measurements is 5×4 metres of ground floor and 8 cartloads of hay can be stored in it. Richer farmers had larger hay-sheds. The building of an average hay-shed cost 150–200 Fts in 1910–1915. At the same time a cow cost 100–120 Fts, while a horse, a good one, 150 Fts. As inherited property (only boys could inherit it) the hay-shed could get into the possession of 2–3 brothers in the same time. Such buildings were divided into sections with a separate door to each, and the owners used the hay-shed together.

Attila Paládi-Kovács